

Ord og uttrykk frå Frafjord

Orda og uttrykka nedanfor er samla inn dei siste 70 åra Frafjord, Gjesdal kommune. Nokre av orda er sjølvstapt ikkje særskilte for Frafjord og finst nok både i Bjerkreim, Ryfylke, på Jæren og sikkert også i Stavanger. Enkelte ord som er kome med på lista kan og vera import, men det er neppe mange. I sum gir kanskje denne lista likevel eit inntrykk av ein lokal ordbruk som forsvinn meir og meir. Mange av orda er nok ukjende for den generasjonen som veks opp no.

Det har ikkje vore så lett å laga ein god inndeling av orda, mellom anna fordi nokre ord berre finst i bestemte uttrykk. Det er heller ikkje så lett å skilja mellom adjektiv og adverb.

Dei viktigaste informantane har vore Peder T. Haaland f. 1872, Mikal Haaland, f. 1899, Peder P. Haaland f. 1904, Dagny Haaland f. 1908, Signy Haaland f. 1908 og Dagfinn Haaland f. 1914. Andre, yngre folk har og kome med gode innspel, mellom dei Gerhard Frafjord, Harald Kommedal, Kjell Haaland, Tone Marit, Per Kåre, Bjørg Tove, Geir Tore og Heidi - alle Haaland.

Denne lista er ikkje ferdig. Dersom du har framlegg til ord eller uttrykk som bør førest opp - ta kontakt ! Det er enkelt å utvida lista - eller å justera ho dersom her er feil.

Stavanger 20. november 2019

Oppdatert 26. oktober 2020

Per Terje Haaland

ORD	ORDKLASSE	TYDING
abal	s, m	epletre
agale	adj	trøttande
'adl	s, m	kjerneved
alur	s, m	bråk
altererte	adj	opphissa, oppkava
anfødes	adv	I same seng, kvar sin veg
an hilt føre		han meinte
anpløy	adv	overaktiv, uroleg (i anpløy)
ant	best	nr. 2 (ant beste, ant sist)
annige	adj	utålmodig
asjele	adv	adskillig
badla	s,f	tobakkspung
badle	adv	tungvindt, ugreitt
badlen	adj	rotete
bal'bera	v	barbere
bala	v	streva, arbeida hardt
basje	adv	vanskeleg, utfordrande
bastatau	s, n	tau fletta av lindebast
bekta	v	lyden av sau, seia bæ
bere meg!	int	utrop, forskrekkelse (å bere meg !)
besetud	s,m	sladrehank
besa	v	sladra
besna	v	bli betre
bidlå	s, f	tolmod (eg har ikkje bidlå ..)
binauden	adj	svært dum/frekk/
biringe, biringt	adv	svært dårleg (person eller situasjon)
bjutibatt	s, n	The Beauty of Bath (eplesort)
blikra	v	blidgjera, skrøyda
bork	s, m	bark, never
bort i veggjene		mykje
bodda	s, f	bunke
bådn	s, pl	barn (segmentering)
bôgtre	s,n	tilhøyrrer hestasele
boj	s,pl	dyr, buskap

bløra	s, f	blemme
bolle	s, m	kul
bommen	s, pl	balleik
bort	s, pl.	einstape (bregne)
bårt i hampen	adv	heilt urimeleg, tullete
boxskeis	s,m	skavhøvel
botte	s,m	kort vedstokk
braffa	s, f	høgrøysta, stort kvinnfolk
brann	s,m	kort tømmerstokk
branne	s,m	stor, kraftig kar
bres(s)a	s, f	stort kvinnfolk
bre:kta	v	seia bæ (sau)
brolt/brolten	s, m/adj	uvøren kar
brudle	s, n	minnesteinar over fjellet
bypilt	s,m	ein frå byen
bråd	s, n	bakkekant (aust i brådet)
bråd	s, n	kraftig trestokk til steinarbeid
bussefant	s, m	inntørka snått
bøle	s, n	Hi, bol
'bøse	adj	sint
bøsen	adj	karsleg
dass	s, m	do, utedo
defar	int	mildt utrop, søren og !
det lie te kvelds		det går mot kveld
det mona nå lidevetta !		det hjelpte nå litt!
det va me nauå		det var såvidt
dibba	v	trippa på føtene
dilta	v	småspringa
dokk	S, f	forseinkning i terrenget
domma	s,f	fint støv
drolt	s, m	lort, bæsj
dryge	adj	nesten feit, tjukk
duale	adv	mykje, stort
dumskolt	s, m	idiot, tomsing
durabeleg	adv	stor
dått	s, m	sveking, lite for seg
dåve	s, m	guldå (blomst)
eda	s,f	tro, som ein gir dyra mat i
ein-alning	s,f	stokk ein alen lang (63 cm)

elten	adj	masete
eple	s, n	jordeple, potet
faderina	int	søren og
fantaskab	s,n	noko lureri
fanten	adj	uærleg, falsk
fedla	s, f	felle (segmentering)
fedla	v	fella eit tre (segmentering)
feien	adj	gad, fornøyd
fela/felen	v, adj	vera redde, redde
fela	v	mangla, tom for
felen	adj	redd, mørkredd
feen	int	faen
feida	s, f	smelta smør, feitt
feien	adj	glad, fornøgd
felt	adv	skadefro
fengja	s, f	stort fang med tørt hø
fenta	s,f	sjuskete kvinnfolk, omreisande
fesligt fine		veldig fine
fetl	s,n	enkel tøybandasje
filleveien		går f.: går dårleg
fjedl	s, n	fjell (segmentering)
fjåge	adj	blid
flokxa	s,f	kvinfolk, lett på tråden
frikst (og godt)	adv	friskt, kjølig; om veret, lufta
fraua	s, f	skum
fyse		greitt, enkelt (det er ikkje så fyse)
føre dagjen		dagen før i går
fåra	s, f	jordriller til ha poteter på
fåra	s, f	furu
gadm	s, n	garn (segmentering)
gare	s, m	innhegning, avgjerdt område
gaug - gaugjen	s, m	gauk, gjøk
gipta (seg)	v	gifta seg
gjera bu	v	drita
gleib	v	ein som fer med lått og løye, negativt
gnega	v	knega, gnura

gode bussa		gode vener
gorpa	v	ha sure oppstøyt
graps	pl.	rot, avfall
grese	adj	ikkje tett saman, ikkje tett
groba	v	hola ut f.eks. en tresko
gruele	adv	voldsomt, frykteleg
gorpa	v	rapa
haien	s,m	hagen
hakkemaskin	s, m	maskin til å dela opp kårabi etc.
harkjen	adj	småforkjøla
harråda	adv	noko heilt vilt
hasse'gai	s,m	røvar, villstyring
hedler	s, m	heller (segmentering)
hegjilsteidn	s,m	hard stein som kvernhuskallen sviv på
hegla	s, f	treklave i høysekk
hela	s,f	tele i jorda
helste nauden		ganske tåpeleg
helste ringe		nokså dårleg
hengja-heng-hikk-hinje	v	henga
hennesløysa	s,f	noko avsindig, tullete, ufornuftig
hepte	s,n	skorfeste
hespel	s, m	bunt (med garn)
hespetre	s, m	garnvinne, til å laga buntar med garn
hevd	s,f	tørrare møkk
himmel	s, m	taket i overmunnen
hispa	s, f	Huske, disse
hodda	s, f	fiskeredskap (agn)
hådn	s, n	horn (segmentering)
hôle	adj	svært svolten
hôlfant	s, m	som aldri blir mett
holk	s, m	trekar til å bera melk i
hôlkjerrå	s,f	stuttkjerra
homm	s, f	dalsøkk, forsenkning
homlebøle	s, n	mye skrål og skrik
hyppa	v	laga jordfårer
hyns	s, f	høner

hynsabêr	s, n	skrubbær
høge i hatten		ikkje h.: skuffa, motlaus
høyra jede någe		høyra noko nytt
høystaen	s,m	stort høymrom på låven
høystakk	s, m	høy lagt rundt ein stakk
håga, hågå	s,f	hake
hålt	adv	glatt
håvetomla	adj	ør, uklar
i jarrkveld	prep.-ledd	i gårkveld
i jår	prep.-ledd	i går
i kredne	prep.-ledd	i krokane
ikkje 'bitten		ingenting
inkje	adv	ikkje, ingenting
inkjevetta	adv	ingenting
jabba	v	snakka utan stans
jakop lebel	s, n	jaques Lebel (eplesort)
jedn	s, n	jern (segmentering)
jeidå	s, f	Den lyse veden i furu og gran
jesen	adj	utett
jillas	s,m	kjærest, kone, spøkefullt
jimmer	s,f	2-årig ungsau
joda/jodå	s, f	juv, djupt skar
julbåra	s,f	trillebåre
jykken	int	utrop, overraskelse
jysken	int	utrop, overraskelse
kadl	s, m	kvernkall
kalvahaie	s, m	inngjerda område for kalvar
ka nauå då !		det gjere ingenting !
kausa	v	klappa på, stryka på
kave	adv	travelt
kjerv	s, n	samanbunta fang med lauv
kjitla	v	killar
kjerald	s,n	kar
kydlestu	s, m	styva tre (kydla=styva)
klagje	s, m	tele, is, frost i jorda
klamp	s,m	tilhøyrrer hestasele, seleball
'klare	adv	svært sliten, utmatta
klatte	adv	ugreitt
klatte	s,m	liten fjelltopp

kleine, klene	adj	dårleg, sjuk
klomsen	adj	klossete
klunger	s,m	nyperose
klungevåg	s, n	spindelveg
knappert	s, m	knollerteknapp
klysa	s, f	slimklump, småtklysa
knabben	adj	rund, lubben
knagje	adv	fattigsleg, dårleg råd
knatte	s,m	liten fjelltopp
knåva	v	småslåst
komme	s, m	kum, magasin for vatn
koppalam	s, n	morlaust lam
korp	s, m	ravn
kossekav	s,m	kukav
kregdå	s, f	meslingar
krettur	s,n	husdyr
krylen	adj	krumbøygd
krågesølv	pl.	glimmer
kuong	s, m	strandsnegl
kvedel	s, n	ullteppe, teppe, pledd
kvia	s, f	ungdyr ku
kvia	v	grua seg for
kvildå	s, f	kvile
kvikkvarv	s,f	grind-hempa
kjysseber	s, f	kirsebær
labba	v	gå, gå tungt
lada atte leet		lukka grinda
laksakjerr	s, n	fangstinnretning i elv
lammalam	s,n	lam fødd av fjorårslam
lann	s,n	urin frå dyr
lann-kasse	s,m	stor kasse til å kjøra ut lann i
lann-komme	s,m	oppsamlingsbasseng for lann
lauga seg	v	bada
laust liv		flytande avføring
latsabb	s, m	lat kar
lega	s,f	seng, liggeplass
legd	adv	på l. (fattigfolk som budde hos andre)
leide	s, n	høgdedrag, utkikksplass

lemmen	s,m	ope loftsrom i bustadhus
lerinden	s, f	lærerinna
lettlige	adj	blid, lett til sinns
lidevetta	adv	bitte litt
liggja med taben		som taper i spel
lortaskab	s, m	dumme greie, lite gildt
lurk	s,m	tynnare trestokk
løborjå	s,f	låvebrua
løen	adj	lodden, med mykje hår
maien	s,m	magen
meinsligt	adv	dumt, kjedeligt, uheldig
mikkelsber	s, n	blokkebær
mitting	s,f	tørr naturgjødsel
mjelk	s,f	mjølk
môn i		setta pris på
møssmør	pl.	ost innkøkt av sur melk
møale	adj	pysete (om person)
mår, morr	pl.	borebiller i treverk
'na	pron	henne
na-na		adjø
nabbe	s, m	liten fjelltopp
nabn	s,n	namn (segmentering)
nadige	adj	gnien, påhalden
naudaskab	s,n	noko dumt
nauden	adj	dum, tåpeleg
navar	s,m	liten handbor
néd	s, n	kink i ryggen
neren nippen		nære på
nimme	adj	nær ved
nommante	adv	langt i frå, på langt nær
nôn	s, n	ettermiddagsmåltid, ca. kl. 4
nøbe, nøben	adv	tåler lite før reaksjon
nøggjel	s, m	nøkkel
nå skine de' øve !		nå går det for vidt !
olstra	v	snakka fort og lenge, herja på
onnesols	adv	nordvendt
(h)omma	v	bakka
ommanidom	adv	hulter til bulter
ogn	s,m	ovn

oreflått	s, m	flått, hantikke
patte	s, m	jur, bryst
pigede	int	søren og !
piggsnodigt	adv	svært merkeleg
pigstodl	s,m	pistol
pillementa	s,f	dilemma
pilt	s, m	penis
pinnhua	s, f	strikkehua
pirå	s, f	diaré
pitlemen	int	uttrykk: fekk det p. til !
plistra	v	plystra
piskadausjen	int	søren og !
potla på		arbeida, sakte
pråm	s, m	pram
pråme/pråmen	adj	storslått, skryten
pusje/pusjen	adv/adj	dårleg/svak, halvsjuk
pøyk	s,m	ungdom
på bede	prep.-ledd	fisken bit
på gåd	prep.ledd	fisken står klar for å gyta
på hengjande håret		nesten
på letten	prep.-ledd	opprømt
rabe	s,m	skrot og skrammel
raddel	s,m	prating
radla	v	snakka, prata
rageriva	s, f	høyriwa
raklige	adj	real, grei
ramsjen	adj	litt vondt i halsen, grugg i halsen
rauaraddel		tullprat
raudn	s,m	rogn (tre, segmentering)
rein	s, f	bakkekant
rektigt nauden		svært tåpeleg, dum
rennefåg	s,n	snøfokk
rennesjedå	s, f	diaré
rensle	s, n	trasé/vei i snøen
ringe, ringt	adj	dårleg, svak
rishorv	s, f	horv av greiner for å mala sundt hevda på åkeren
rodå	s, f	mellomrom mellom takbjelkar

rongt	adv	feil, gale
rolsa	v	vasa, tøysa, fortelja tull
rolten	adv	ustødig
rotlen	adj	uklar, åreforkalka
rua	s, f	fleire oppå kvarandre
rusjen	adj	i dårleg humør, småsur, uvel
røygstova	s, f	hus med røykåpning i taket
rås	s, f	ras (i fjellside)
sabba (kar)	adj	storkar, bra greier
saggjen	adj	1)berusa 2) trøtt, utslitt
sauablom	s, m	løvetann
saub	s,m	kjernemjølk
sedane	adj	påliteleg
seda	v	raka saman høyt til såter
sedestong	s, f	fiskeredskap, står over natta
sela	v	leggja selen på hesten
sibbe	s,m	sau
sjarre	adj	redd, sky
sjebeligt	adv	akseptabel, anstendig
sjedå	s, f	laust liv, diaré
sjeina	v	gå skeivt, sjangla
sjela	v	sjå (eg sjele ikkje så godt lenger)
sjere	s, f	sauesaks
sjittligt	adv	dumt, lite kjekt
sjoda	v	skyta
sjege	s, pl	som hesten dreg kjerra etter
sjelta	v	frysa så ein skjelv
sjødna	s, f	stjerne
sjøyden	adj	uforsiktig
skant	s, m	mal, profil
skav	pl	bark til dyrefôr
skofla	v	måka vekk jord eller møkk
skoi	adv	moro, kjekt
skolt	s, m	hode, pannebrask
skokkjen	s,m	ope loftstrom i uthus
skutta	v	skyva
skrokka	s, f	rynke, ripe
skrubb	s, m	ulv, gråbein
skud	s, m	tilbygg, halvtak, uthus

skår	S, f	ein enkel slåtteteig
slass	s,n	sludd
slaur	s, m	upåliteleg person
slarven	adj	slurvet
slie (på flaskå)	adj	drikkfeldig
slamp	s, m	latsabb, drikkfeldig kar
slintra	s, f	liten bit (kjøt-slintra)
sluge	adj	smart
slunkjen	adj	tynn, om person
slåsa	s, f	vits, historie
smale	s, pl	flokk sauer
snauskolt	s, m	utan hår på hovudet
sniel	s, m	snegl
snått	s, m	snue
sobelime	s, m	langkost med risgreiner
sokkaleisten	adv	gå utan sko, på s.
sorpa	s, f	vårt jord, søyla
spage	adj	ikkje redd, tam
speligt	adv	viktig (ikkje så speligt)
spinnløye	adv	ekstra rart
spratla	v	sparka opp, spenna med føtene
spratlar	s,m	høyvendar
språda	s, pl	delane i ei 4-tals felle
spøda, spød	v (s,n)	strikka, strikketøy
stakkstong	s, f	staur midt i høystakken
starva	v	døy
stegla	s, f	fiskeline
stert	s, m	hale
stikkedåse	s, m	fyrstikkøskja
stivla	s,m,pl	støvlar
stomp	s, m	brød, brødskive
stompa sterta		stupa kråka
strabbe	s,m	lite, tettvaksen mann
stratte	s,m	tynnare trestokk
stikkelbersdrebar		mjøldogg (brunsvart soppangrep på stikk.-bær)
strippa	v	dra ut dei siste dråpane frå kuspene
strolk	s,m	jypling

strolkjen	adj	som ein jypling
strunkjen	adj	rak i ryggen
studapåse	s, m	ungdyr okse
styggaskab	s,m	noko moralsk uakseptabelt
stødl	s, m	støl, seter
'støre	adv	glir dårleg, tregt
syden	adj	som klagar
sydesam	adj	som klagar
syning	s, m	arbeidsleiar, småsjef
sula opp	v	hala inn snøret
sumlen	adj	svimmel
svidda	s, f	liten laks
svinta innom	v	gå innom ein snartur
svodl	s, m	svull, verkebyll
sysjabådn	s, pl	søskenborn
sø	pl	kraftvæske (f.eks. frå kjøtgryte)
sødeple	s, n	eple frå frukttre
søkkblaude	adj	gjennomvåt
sållesen	sub	slik, på den måten
ta – tege – tog - tegje	v	ta
tagl	pl	hår frå hestehalen
tapp	s, m	liten gut
tase	s,m	svekling
tasen	adj	svakleg, maktar ikkje noko
tassin	s,m	tefat
tatl/tatla	s, n	sladder, tullprat
te dessar		inntil vidare
tittjengde	adv	ofte på besøk
to – tonå – fleire tõe	s, f	lita ops, avsats i fjell
to-alning	s,f	stokk to alen lang
tofle	pl	tresko med overlær
toflebott	s,m	rundstokk, emnestokk til tresko
tokka seg	v	flytta på seg
tome	s,m	tommel
tonådehams	s, m	hassel-klase med to nøtter
toskaskab	s,n	noko tåpeligt
tosjen	adj	dum, tosket
tralt	adv	arbeidsrytme

trausk	s,m	ugras, ofte krypsoleie
trave	s,m	ein tusan, ein utangje
trebotn	s, m	tredelen på tofle
treneva	adj	upraktisk
tripp	s, m	snartur
trompa	v	tvinga (til seg)
trongbølt	adv	bur tett saman
truen	adj	uthaldande
tråskål	s,f	dørstokk
tullerusk	adv	gal, ør, heilt vekke
tusan	s,m	vaksen person som gjer galne ting
tust (tusk)	s, m	treskereidskap
totlen	adj	tullete, uklar
tvara	s, f	treredskap (til å røra i maten med)
tvetta	s,f	oppvaskfilla
tvinta	v	snofla
tydebêr	s, n	tyttebær
tylten	adj	ustø
tytta/tyttå	s,f	ungjente, neg. lada
tøa	s,f	2. slått, hå
tågå	s,f	tak på hus
udkråben	adj	lur
u drege på någe		ho helde på å bli forkjøla
ujilt	adv	lite kjekt, dumt
ukjuren	adv	barn, ungdom som gjer ting han ikkje har lov til
u skulte		ho underviste
utangje	s,m	ein som gjer ting han ikkje har lov til
uvislig	adj	ulydig
va	s, n	stad ein går over elva
vadmål	s, n	grovt ulltøy
vanne	adj	kresen
vare	adv	bli v, oppmerksom på
vasekopp	s, m	tullebukk, som vasar vekk tida
vaudl	s,m	slaps
veala	s, n	vedla

vela ud/vela te	v	ordna
vevkjering	s, f	edderkopp
vesaligt	adv	smått, skrøpeleg
vindbørså	s,f	det å fisa
vindskid	adv	luft i magen
vise	s, f	spire på poteter
vislig	adj	lydig
visse'te	sub	dersom
vitne	pl	to steinar ved sida av skiftestein
vom-i-skin	adj	sjukdom på husdyr: Magesekken sprekk og sig ut i bukhola (brokk)
vårbær	adv	ku som skal kalva om våren
øveferå	s, f	influenza, smittsom forkjølelse
øvejidde	adj	forbausa
øvestøing/støing	s, m	laks som overvintar i elva
øyg	s, m	hest
å	s, f	elv (ei å, ånå)
ådr	s, n	masete kvinnfolk
åg	s, n	vassele
ågla	s,n	ankel
ålboie	s,m	albue
ålakjerr	S, n	kasse til å fanga ål i
åleide	adv	trøttsamt, tungt, masete
i ålveltå	prep.-ledd	miste balansen i bratt bakke